

Zeeland hotspot voor watersport

Ingezoomd op surfen en zeezeilen

2014

JAARGANG 5

Colofon

Dit themarapport is een uitgave van Kenniscentrum Kusttoerisme.

© 2014, *Kenniscentrum Kusttoerisme*

Bij het samenstellen van dit rapport is de grootste zorgvuldigheid betracht. Kenniscentrum Kusttoerisme is echter niet aansprakelijk voor enige directe of indirecte schade als gevolg van de aangeboden informatie in deze publicatie.

Kenniscentrum Kusttoerisme

p/a HZ University of Applied Sciences
Postbus 364
4380 AJ Vlissingen
Telefoon: 0118 - 489 850
E-mail: info@kenniscentrumtoerisme.nl
Website: www.kenniscentrumtoerisme.nl
Twitter: @KCKusttoerisme

Fotografie:

Wim Dekker
Marco van Dijke
Gerben Nouse
Ben Seelt voor DNA Beeldbank op
www.laatzeelandzien.nl
Thijs Tuurnhout

Grafische vormgeving:

Kees Hoendervangers, www.dtp-plus.nl

Zeeland hotspot voor watersport

Ingezoomd op surfen en zeezeilen

Inhoudsopgave

	Inleiding	1
1	Aanpak onderzoek	3
2	Watersport in Nederland	4
	2.1 Marktomvang watersport	4
	2.2 Bezit en potentiële markt watersportmiddelen	6
3	Surfers	8
	3.1 Surfers in Nederland	8
	3.2 De beleving van surfers	10
	3.3 De ideale surflocatie	11
	3.4 Imago van surfgebieden	12
	3.5 Verbeterpunten Zeeland volgens surfers	13
4	Zeilers	14
	4.1 Vaarders en zeilers in Nederland	14
	4.2 De beleving van zeezeilers	17
	4.3 De ideale locatie	18
	4.4 Imago van zeilgebieden	19
	4.5 Verbeterpunten Zeeland volgens zeezeilers	23
5	Actielijst voor Zeeuwse hotspots	25
	5.1 Surfen	25
	5.2 Zeezeilen	26

Zeeland leeft met water en is één van de kustregio's in Nederland die jaarlijks veel gasten mag verwelkomen. Maar als je goed naar de kustlijn van West-Europa kijkt, dan valt één groot verschil op met al die andere regio's: Zeeland is niet zomaar één van de bestemmingen aan zee, maar Zeeland ligt letterlijk in zee. Dat is op zichzelf geen verrassing. Maar toch is het een belangrijke focus in de manier waarop Zeeland zichzelf gaat positioneren en onderscheiden. Van oudsher gaat het in Zeeland over de strijd tegen het water. Tegelijkertijd haalt Zeeland ook veel uit het water: energie, visserij, scheepvaart, kusttoerisme, natte natuur etc. De LAND IN ZEE! focus zorgt ervoor dat het onderscheidend vermogen van Zeeland verder versterkt én benut gaat worden.

Binnen toerisme wordt bij LAND IN ZEE! al snel aan watersport gedacht. En hierbij gaat de aandacht meestal vooral uit naar de pleziervaart. Toch zijn ook andere vormen van watersport kansrijk voor Zeeland. Zo werkt Provincie Zeeland binnen het kader van de Economische Agenda 2013-2015 aan het ontwikkelen van leisure hotspots. De eerste hotspot is Breskens, hier staat de herontwikkeling van de haven en de boulevard centraal. De centrale thema's daarbij zijn visserij en zeezeilen. Een andere hotspot is de Brouwersdam, dat een trendsettend, sportief strand- en watersportcentrum moet worden.

Er is dan ook behoefte aan meer inzicht in de marktontwikkelingen in de watersport: welke vormen van watersport zijn in opkomst, wie beoefent deze sporten en wat zijn hun wensen qua locatie, faciliteiten en informatievoorziening? Met deze informatie kan Zeeland zich verder ontwikkelen als hotspot voor watersporters.

In dit themarapport wordt allereerst ingegaan op watersport in Nederland in het algemeen. Vervolgens wordt ingezoomd op twee specifieke segmenten: de surfers, in relatie tot de hotspot Brouwersdam en de zeezeilers, in relatie tot de hotspot Breskens. Het rapport eindigt met concrete kansen en aanbevelingen hoe in Zeeland beter kan worden ingespeeld op de behoefte van de zeezeilers en surfers.

1 Aanpak onderzoek

Jaarlijks wordt door vele honderdduizenden Nederlanders in en op het water gerecreëerd. Daarbij gaat het om allerlei vormen van watersport, variërend van kanoën tot pleziervaren. In 2013 heeft NBTC-NIPO Research een onderzoek uitgevoerd onder beoefenaars van verschillende vormen van watersport in Nederland (van 18 jaar of ouder). De watersporten die in dit onderzoek werden belicht zijn varen/zeilen met kajuitboten of open boten, kanoën, roeien, surfen (kite-, golf- of windsurfen), waterskiën/ wakeboarden en duiken. In de zomer van 2013 vond een screening plaats onder 13.000 Nederlanders, in het daadwerkelijke onderzoek werden 1250 Nederlanders bevroegd over varen/zeilen en 250 Nederlanders voor elke andere vorm van watersport. Dit onderzoek van NBTC-NIPO Research vormt zo een kwantitatief kader voor een meer kwalitatieve vervolgaanpak, waarbij is ingezoomd op surfen en zeezeilen.

Surfen

Voor het onderzoek naar de surfers is een bijeenkomst georganiseerd bij evenement DAM7 met 15 beoefenaars van de verschillende vormen van surfsport (windsurfen, kitesurfen, golfsurfen, wakeboarden). Tijdens deze focusgroep draaide het om de ideale locatie voor surfsporten: welke voorzieningen moeten er zijn, welke informatie heeft men nodig? En waarin verschilt Zeeland van zo'n ideale locatie? De focusgroep werd begeleid door Kenniscentrum Kusttoerisme. Toehoorders waren studenten die de derdejaars specialisatie 'Lifestyles at the Coast' volgen, zij zorgden mede voor de verslaglegging. De analyse en rapportage is vervolgens uitgevoerd door Kenniscentrum Kusttoerisme.

Zeezeilen

Omdat de zeezeilers niet eenvoudig op één moment en/of één locatie bijeengebracht konden worden, werd hierbij gekozen voor een individuele aanpak: er zijn interviews afgenomen met 22 zeezeilers. Deze interviews zijn afgenomen door studenten die de derdejaars specialisatie 'Lifestyles at the Coast' volgen. Het interview met de bijbehorende verslaglegging gold als eindproef voor hun cursus kwalitatief onderzoek. Werving van respondenten en het samenstellen van de topiclijst voor de interviews werd uitgevoerd door Kenniscentrum Kusttoerisme. De analyse van de interviews is eveneens uitgevoerd door Kenniscentrum Kusttoerisme.

2 Watersport in Nederland

2.1 Marktomvang watersport

20% van de Nederlandse bevolking van 18 jaar of ouder onderneemt jaarlijks een of meer watersportactiviteiten. Dit komt neer op 2,6 miljoen Nederlanders. Zij ondernemen ruim 23,8 miljoen watersportactiviteiten in Nederland op jaarbasis.

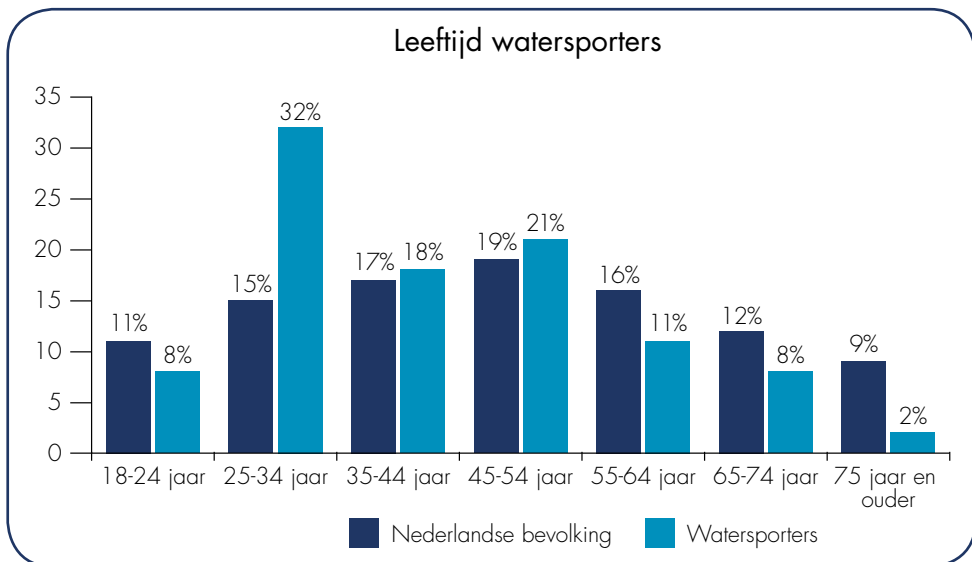
Watersportvorm	Participatie		Frequentie		Volume
	Aantal	%	Gemiddeld aantal keer per jaar	Aantal watersportactiviteiten per jaar	
Duiken	146.000	1	12,2	1.781.000	
Kanoën	435.000	3	3,6	1.567.000	
Roeien	250.000	2	9,8	2.447.000	
Surfen (kite-, golf- of windsurfen)	129.000	1	6,3	814.000	
Waterskiën/wakeboarden	106.000	1	4,7	500.000	
Varen/zeilen	2.075.000	15	8,0	16.632.000	
waarvan met een kajuitboot	706.000	5	10,1	7.126.000	
met een sloep	679.000	5	5,4	3.668.000	
met een open boot	Varen 546.000	4	4,6	2.511.000	
Zeilen 341.000	3	5,4	1.844.000		
met een speedboot/jetski	202.000	2	7,7	1.553.000	
Totaal watersport	2.580.000	20%	9,2	23.811.000	

Bron: NBTC-NIPO Research

Een derde van Nederlandse watersporters van 18 jaar en ouder is in de leeftijd van 25 – 34 jaar. Een op de vijf watersporters is tussen de 45 en 54 jaar. Vanaf de leeftijd van 75 jaar doet de Nederlander nauwelijks nog actief aan watersport.

Bron: NBTC-NIPO Research

2.2 Bezit en potentiële markt watersportmiddelen

Eén op de tien huishoudens in Nederland bezit één of meer watersportgoederen of -uitrustingen. Dit komt neer op zo'n 782.000 huishoudens. Een kajuitboot is het vaakst te vinden in een Nederlands huishouden, een waterscooter of jetski het minst vaak. Niet alle goederen en uitrustingen zijn het afgelopen jaar in Nederland gebruikt. Vooral bij duikuitrustingen is dit verschil groot, wat erop duidt dat veel duikuitrustingen alleen in het buitenland worden gebruikt (of door omstandigheden (minimaal) een jaar niet).

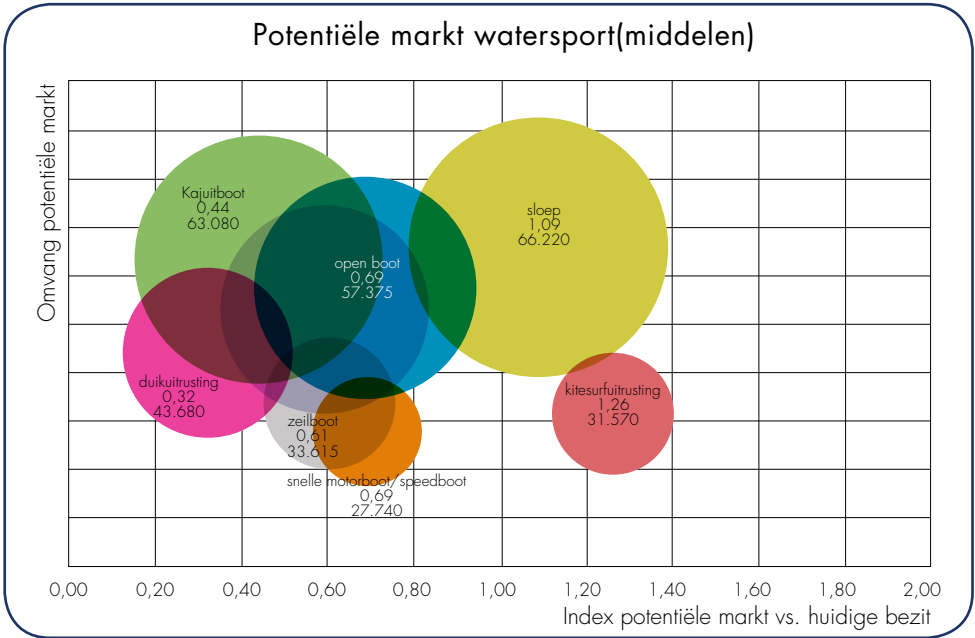
Watersportgoed- of uitrusting	Bezit in Nederlandse huishoudens		Bezit in huishoudens die in Nederland actief aan watersport doen	
	Aantal	%	Aantal	%
Kajuitboot	144.000	2	127.000	9
Duikuitrusting	135.500	2	69.000	5
(Golf-/wind-) surfplank	89.000	1	49.500	3
Kano	88.500	1	57.500	4
Open boot	83.500	1	69.000	5
Sloep	60.500	1	54.000	4
Zeilboot	55.500	1	46.500	3
Roeiboot	54.000	1	31.500	2
Snelle motorboot/speedboot	40.000	1	35.000	2
Kite / kitesurfitrusting	25.000	0	15.000	1
Wakeboard/waterski's	22.500	0	14.500	1
Waterscooter/jetski	8.500	0	6.500	0
Geen bezit	6.787.500	90	933.000	66

Bron: NBTC-NIPO Research

Nederlandse huishoudens zijn ook gevraagd naar hun plannen om in de komende drie jaar watersportgoederen aan te schaffen of te vervangen. Hieruit blijkt dat bijna 410.000 huishoudens plannen hebben om boten en/of watersportuitrusting aan te schaffen. Voor een deel gaat dit om vervanging van goederen, voor een deel gaat het om huishoudens die nog geen uitrusting hebben en dus een potentiële markt vormen.

Wanneer dit wordt uitgedrukt in een index (potentiële markt gedeeld door huidig bezit) dan blijkt dat kitesurfen de grootste groeipotentie heeft: 1,26, oftewel 126% meer dan het huidige bezit. Kitesurfen staat dan ook het meest rechts in het volgende diagram. De grootte van de bol geeft de omvang van deze groei weer, in het geval van kitesurfen gaat het om ruim 30.000 extra

huishoudens die het voornemen hebben om hiertoe materialen aan te schaffen. Na kitesurfen heeft het varen met de sloep de meeste groeipotentie; kijkend naar aanschafintentie zou het aantal sloepen in Nederland meer dan verdubbelen, met ruim 66.000 extra sloepen als gevolg.

Bron: NBTC-NIPO Research

3. Surfers

3.1 Surfers in Nederland

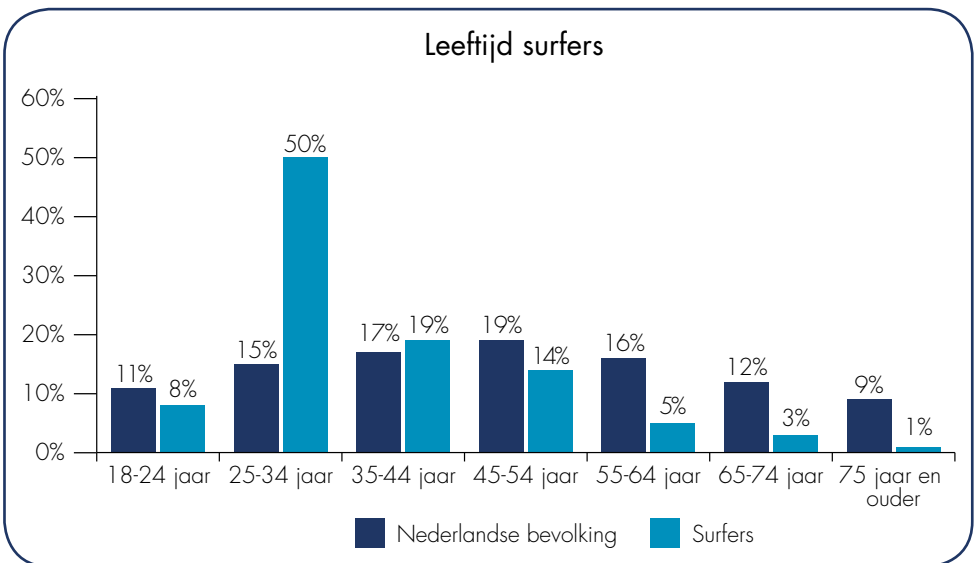
Zoals eerder beschreven, telt Nederland 129.000 surfers van 18 jaar en ouder, die minimaal één keer per jaar surfen. Zij doen dit gemiddeld 6,3 keer per jaar, wat neerkomt op een totaal van 814.000 surfactiviteiten per jaar.

In het watersportonderzoek wordt ingezoomd op drie soorten surfspporten, namelijk: kite-, golf- en windsurfen. Hieronder een korte beschrijving van deze surfspporten:

- Kitesurfen is een vorm van watersport waarbij de sporter op een kleine surfplank staat en zich voort laat trekken door een kite oftewel een vlieger.
- Golfsurfen is een watersport waarbij men zich door de kracht van de aanrollende golven van de branding naar het strand laat drijven.
- Windsurfen is een watersport die wordt beoefend met behulp van een surfplank waarop een zeil is gemonteerd.

Bron: Wikipedia

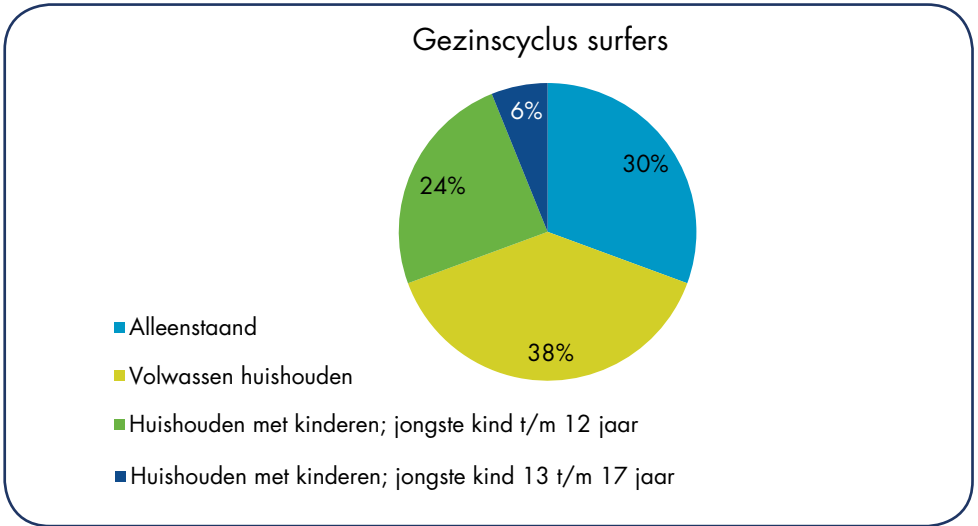
Kijkend naar het profiel van de surfers blijkt dat de helft van de surfers tussen 25 en 34 jaar oud is.

Bron: NBTC-NIPO Research

48% is woonachtig in het westen van Nederland. Surfers zijn net als andere watersporters relatief welgesteld (27% behoort tot de hogere sociale klasse en 43% tot de midden-hoge sociale klasse).

Zoals in onderstaand diagram weergegeven is, is 30% van de surfers alleenstaand en is 38% onderdeel van een huishouden zonder kinderen.

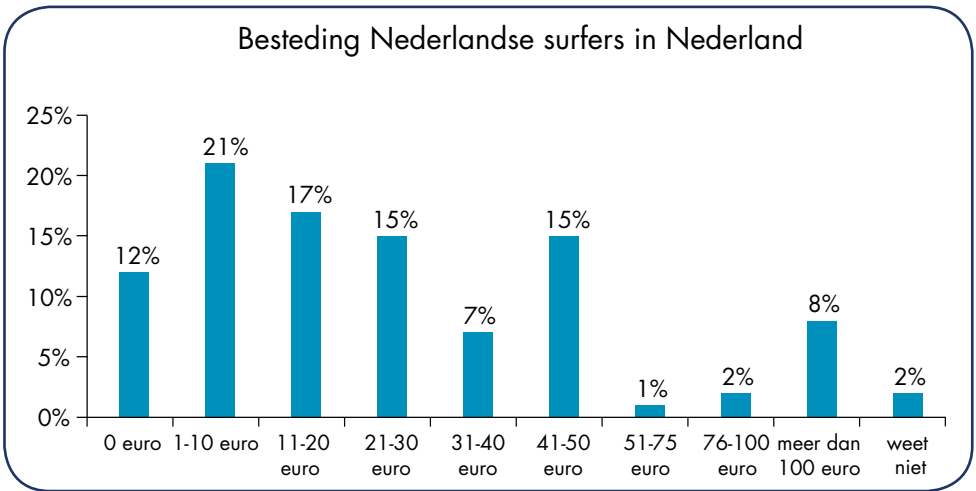

Bron: NBTC-NIPO Research

Van de Nederlandse surfers bezit 40% een eigen surfplank, 12% een eigen kite; 37% huurt wel eens een surfplank en 22% huurt weleens een kite. Surfactiviteiten concentreren zich voornamelijk in de maanden mei t/m september, en dan vooral in de zomermaanden juli en augustus.

De gemiddelde besteding van surfers tijdens een dagtocht is 32 euro per persoon, waarbij de meesten (21%) een bedrag tussen de 1 en 10 euro per persoon uitgeven, en slechts 10% van de surfers een bedrag van boven de 75 euro uitgeven.

Bron: NBTC-NIPO Research

3.2 De beleving van surfers

Zoals eerder in dit rapport is beschreven heeft er voor dit onderzoek een focusgroep plaatsgevonden met 15 beoefenaars van de verschillende vormen van surfsport. Tijdens de focusgroep draaide het om de ideale surflocatie voor watersporters. Onderstaande informatie in de volgende paragrafen komt voort uit deze focusgroep.

Een belangrijk aspect van het beoefenen van de surfsport is de verbinding met de natuur. Surfers voelen zich soms 'geroepen door de wind' en spelen dan in en met de natuur. Als zij 'één worden met de natuur' voelen zij zich vrij, kunnen zij zich terugtrekken uit de maatschappij, hun problemen en alle narigheid vergeten, zich puur op het water concentreren en daar 'ultiem van genieten'. Surfers gaan ook tot het uiterste, zij zoeken extremen op. Sommigen zoeken grote snelheden, anderen de hoogste sprongen of adrenaline. Dit kost een grote hoeveelheid kracht en energie, en ook dit geeft weer een 'rush van complete uitputting' wat voor de surfers leidt tot voldoening. Al is het surfen veelal een individuele sport, toch is surfen ook een sociale aangelegenheid. Zo hebben surfers na het sporten vaak honger als gevolg van de uitputting die de sport met zich meebrengt. Graag eten en "chillen" de surfers naderhand dan ook nog even samen. Via sociale

netwerken houden surfers elkaar op de hoogte van goede 'spots' en weers- en windcondities. Ook helpen surfers elkaar daar waar nodig en voelen zij zich samen verantwoordelijk voor de 'spots': zij zorgen ervoor dat de drukte goed verdeeld wordt en de surfers goed de ruimte hebben. Er zijn wel eens spanningen tussen vissers en kitesurfers, vanwege de lijnen die een gevaar kunnen vormen voor de (board)surfers en omdat kitesurfers relatief veel ruimte in beslag nemen op het water. De surfsport kan bovendien in andere delen van het (sociale) leven ook wel eens tot spanningen leiden, aldus deze surfer:

'Verschrikkelijk lijkt me dat, met vrouw naar de Ikea terwijl er een prachtig surfweertje is. Deze sport heeft me daarom ook genoeg relaties gekost'.

3.3 De ideale surflocatie

Vanuit het watersportonderzoek van NBTC-NIPO Research blijkt dat 83% van de Nederlandse surfers meestal in hetzelfde gebied gaat surfen. De meest populaire bestemming hiervoor is Zuid-Holland (37%), daarna Noord-Holland (35%) en vervolgens Zeeland (24%). 44% van de Nederlandse surfers heeft de afgelopen drie jaar op de Noordzee gesurft, 9% in het Deltagebied (gebied exclusief Noordzeekust, zie afbeelding bijlage 1).

Voor de surfer kan een aantal faciliteiten de beleving vergemakkelijken. Uiteindelijk gaat het toch om de weersomstandigheden en de daarmee gepaard gaande mogelijkheden, uitdaging en afwisseling. Daarom geven de aanwezige faciliteiten uiteindelijk ook niet de doorslag in de keuze om een gegeven locatie wel of niet (opnieuw) te bezoeken. Faciliteiten die op prijs gesteld worden zijn onder andere een warme douche, toiletten, een beschutte parkeerplaats dichtbij het water, een ruime strook aan het water (voor het optuigen van spullen), kleine kluisjes (voor het opbergen van sleutels), horecagelegenheid en een surfshop. Tegelijkertijd wordt aangegeven dat:

'Als ik 10 kilometer moet lopen, maar die plek is het waard, loop ik die 10 kilometer met plezier.'

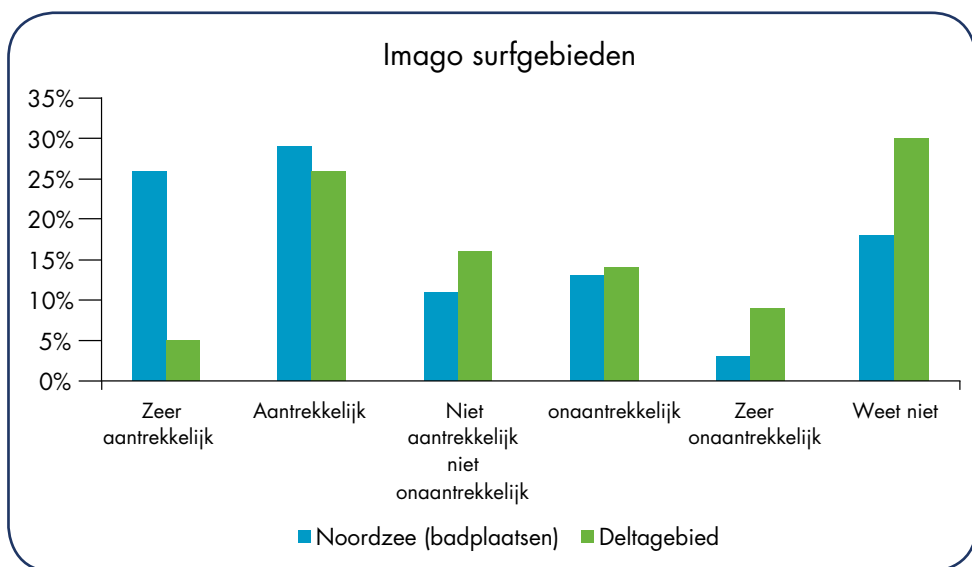
Dit is afhankelijk van wat de surfer uit zijn sessie wil halen. Iemand die gaat voor snelheid zal op zoek zijn naar vlak water, terwijl iemand die kunstjes en sprongen wil doen, op zoek zal

gaan naar mooie, hoge golven. Daarnaast vinden surfers het prettig als er op de locatie een bord staat met de weersomstandigheden: de temperatuur van het water, de windkracht en de windrichting. Dit omdat de weersvoorspelling op locatie vaak wat exacter is, dan wanneer dit thuis opgezocht wordt. Afspraken of voorzieningen om surfers, kitesurfers en vissers gescheiden te houden zouden bovendien zorgen voor verhoogde veiligheid en zouden ook discussies op het strand kunnen voorkomen. Tenslotte is ook de beleving van de locatie een onderdeel van de keuze.

“Alleen al het aanzicht van Domburg met hoge golven waar je het zand ziet stuiven. Alleen het plaatje al is geweldig. En dan sta je nog niet eens op het water.”

3.4 Imago van surfgebieden

In het watersportonderzoek van NBTC-NIPO Research is gevraagd naar de aantrekkelijkheid van de surfspotsgebieden. Hieruit blijkt dat de Noordzee (badplaatsen) door 55% van de onderzochte surfers als (zeer) aantrekkelijk wordt bestempeld, en door 16% als (zeer) onaantrekkelijk. Het Deltagebied (gebied exclusief Noordzeekust, zie afbeelding bijlage 1) ter vergelijking, worden door 31% als (zeer) aantrekkelijk bestempeld, en door 23% als (zeer) onaantrekkelijk.

Bron: NBTC-NIPO Research

Vanuit de focusgroep met surfers kan geconcludeerd worden dat surfers het Grevelingenmeer, de Brouwersdam en Domburg waarderen. Ze verwachten dat het bij de Brouwersdam steeds drukker zal worden vanwege het sluiten van locaties bij de Maasvlakte. De wind bij de Brouwersdam staat niet altijd goed, maar er staat over het algemeen wel voldoende wind om te surfen. Surfers hebben vaak een auto nodig om de locaties te bereiken, vanwege de materialen die meegenomen moeten worden. Om die reden is het wel belangrijk dat hier ook faciliteiten voor aanwezig zijn, zoals veilige en beschutte parkeerplaatsen. Buiten Zeeland zijn Wijk aan Zee en Scheveningen populaire surflocaties, het voordeel van Scheveningen is bovendien dat het uitgaansleven dichtbij is. Dat missen de surfers nog wel in Zeeland. Surfers komen naar Zeeland puur voor het surfen maar het "surfsfeertje" ontbreekt nog een beetje. Een nadeel van Zeeland is dat veel surfers last hebben van de oesters en mosselen, die kunnen leiden tot verwondingen of schade aan de materialen.

3.5 Verbeterpunten Zeeland volgens surfers

Vanuit de focusgroep kan geconcludeerd worden dat surfers Zeeland als een goede surfbestemming bestempelen. Toch hebben zij een aantal verbeterpunten benoemd hoe Zeeland nog beter kan voldoen aan de wensen van de surfers.

Voor golfsurfers is het een voordeel als er mooie golven zijn die richting het land rollen, zoals bijvoorbeeld in Australië het geval is. Deze zouden in Nederland ook gecreëerd kunnen worden door kunstmatig een 'rif' te creëren met behulp van bijvoorbeeld een scheepswrak of grote rioolbuizen op de zeebodem. Aan de andere kant geven windsurfers juist aan dat zij de zee liever uit willen laten diepen, zodat er geen stenen of zandbanken in het water liggen, die kunnen leiden tot ongelukken of beschadigingen aan materiaal.

Het is belangrijk dat er genoeg ruimte is op het water. Stromingen, paalhoofden, veel surfers, kitesurfers en vissers kunnen als ze allemaal tegelijkertijd in een relatief beperkte ruimte aanwezig zijn, tot gevaarlijke situaties leiden. Een betere spreiding van verschillende activiteiten langs de kust kan wenselijk zijn, ook het opspreiden van het strand zou hier een oplossing voor kunnen zijn.

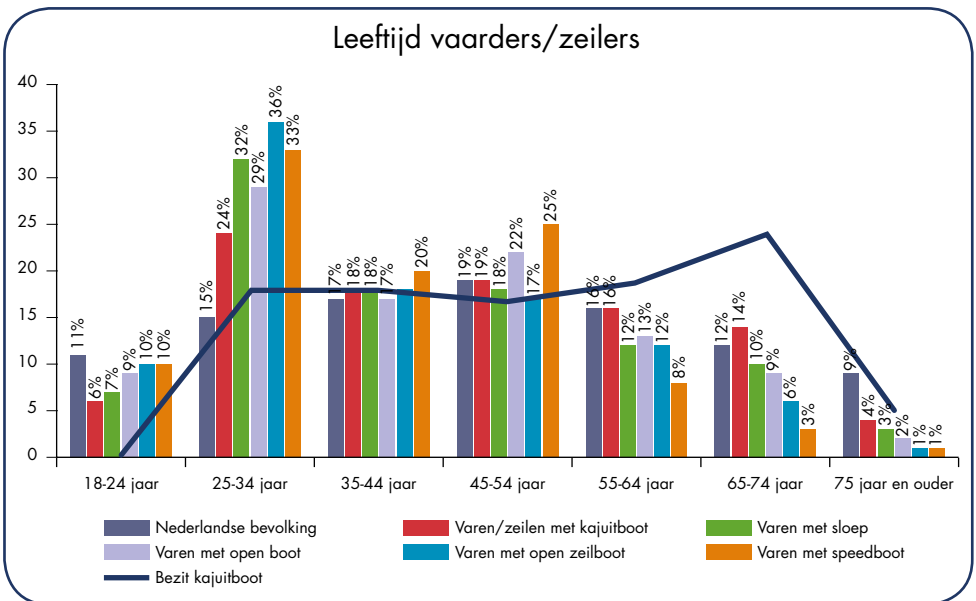
Op de surfspots zijn nog weinig faciliteiten aanwezig, zoals omkleedruimtes of douches en een plek om na afloop nog even na te praten en te 'chillen'. Deze zouden zeker op prijs gesteld worden door de surfers, al hangt een goede surfsessie in eerste instantie af van goede omstandigheden, niet van de aanwezige faciliteiten. De surfers zijn zeker bereid om zelf mee te werken aan een goede sfeer en kwaliteit van de spots.

4. Zeilers

4.1 Vaarders en zeilers in Nederland

In het onderzoek van NBTC-NIPO Research is varen met een boot onderscheiden naar verschillende type vaartuigen: een kajuitboot, sloep, open (zeil) boot of speedboot / jetski. 2.075.000 Nederlanders van 18 jaar en ouder ondernemen jaarlijks gemiddeld 8 vaar- of zeilactiviteiten. Dit komt neer op 16.632.000 aantal watersportactiviteiten/ dagtochten op jaarbasis, bijna 70% van het totaal aantal watersportactiviteiten per jaar in Nederland.

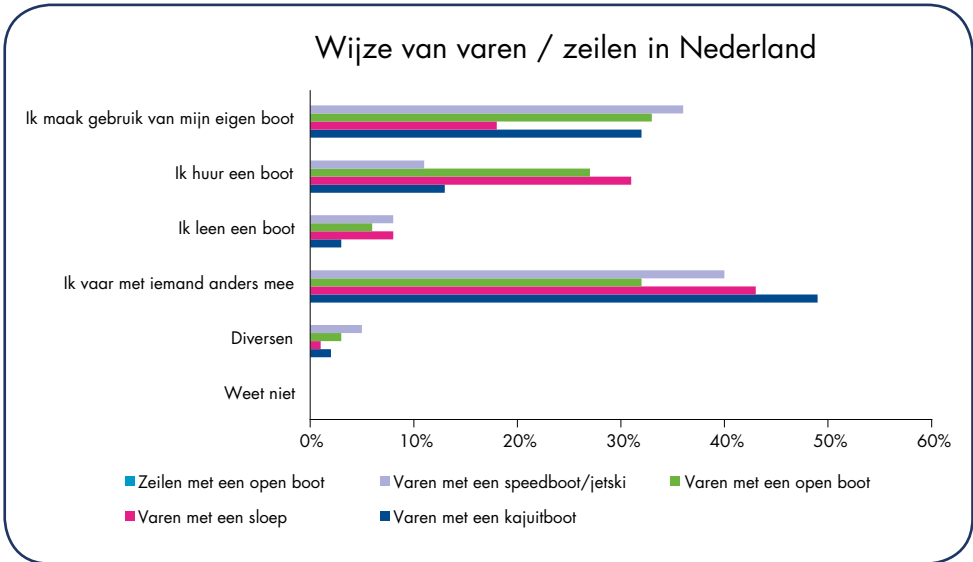
In onderstaande grafiek wordt de leeftijd van de Nederlandse vaarders en zeilers weergegeven. Opvallend is het hoge aandeel vaarders en zeilers bij de leeftijdsgroep 25 tot en met 34 jaar. Het beeld bestaat dat watersporters tot een oudere leeftijdscategorie behoren. Dit is te verklaren als gekeken wordt naar de leeftijd van bezitters van (bijvoorbeeld) kajuitboten – weergegeven met een lijn in het diagram. Kortom: de actieve watersporter is jong, de bootbezitter niet.

Bron: NBTC-NIPO Research

Het merendeel van de Nederlandse zeilers en vaarders maakt deel uit een volwassen huishouden, woont in het westen van het land en behoort tot de sociale hogere of hogere midden klasse.

32% van de ondervraagde zeilers en vaarders met een kajuitboot en 16% van de zeilers met open zeilboot maken gebruik van hun eigen boot. Respectievelijk 52% en 43% leent een boot of vaart met iemand anders mee. Slechts 13% en 37% van de ondervraagden huurt een boot.

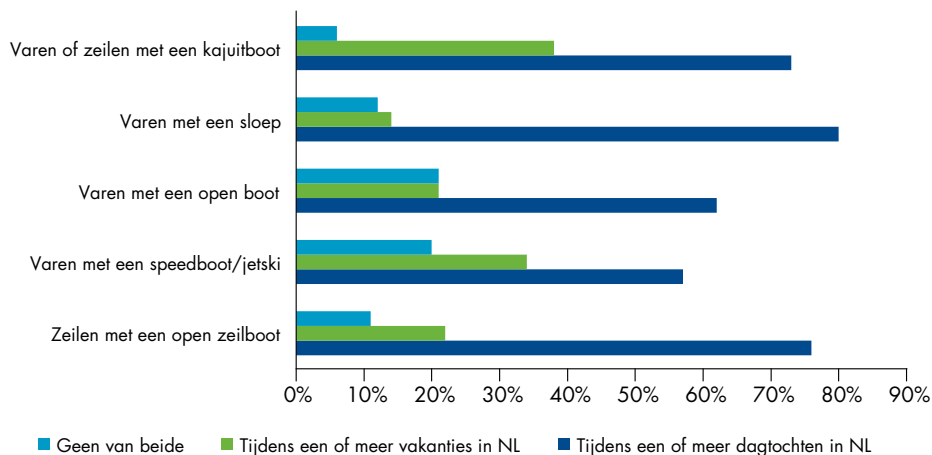

Bron: NBTC-NIPO Research

Aan de respondenten is gevraagd of zij zeilen of varen tijdens een dagtocht, vakantie of beide hebben beoefend. In onderstaande grafiek is duidelijk te zien dat de helft tot driekwart van de vaarders en zeilers dagtochten per boot onderneemt. In totaal gaat het om 12,7 miljoen dagtochten met de boot per jaar in Nederland.

Varen tijdens vakanties en dagtochten

Bron: NBTC-NIPO Research

25% van alle vaarders en zeilers ondernemen minimaal één vaarvakantie per jaar in Nederland: gezamenlijk zorgen deze 520.000 personen voor bijna 1 miljoen vaarvakanties. Deze vaarvakanties beslaan bij elkaar bijna 8,2 miljoen vakantiedagen, waarvan tijdens 6 miljoen dagen wordt gevaren. Bij ruim de helft van deze vakanties is varen / zeilen het hoofddoel. Bij twee derde van de vaarvakanties wordt ook aan boord geslapen, bij een kajuitboot in alle gevallen. Wanneer men met een open boot op vakantie gaat, dan wordt vaak aan de wal geslapen, vaak bij familie of vrienden of op een camping.

Tijdens vaarvakanties wordt gemiddeld 186 euro per persoon uitgegeven. Dit bedrag bestaat voor het grootste gedeelte uit het gebruik/ huur van het voertuig, boodschappen, bezoek aan horeca (restaurant, café, terras) en overnachtingen (inclusief havengelden). De overige kosten bestaan uit de vervoerskosten naar het vaartuig, brandstofverbruik, brug- en sluisgelden, recreatief winkelen/ funshoppen en bezoek van bezienswaardigheden aan wal.

Tijdens een dagtocht ligt dit bedrag op gemiddeld 11 euro per persoon. Over het algemeen gaat het grootste deel van het bedrag dat per persoon per vaartocht wordt uitgegeven op aan kosten voor het gebruik of de huur van het vaartuig en aan uithaven in horeca. De overige kosten bestaan uit boodschappen, vervoerskosten naar het vaartuig, brandstofverbruik, brug- en sluisgelden en recreatief winkelen/ funshoppen.

Gemiddeld genomen wordt er gedurende twee verschillende maanden van het jaar in Nederland gevaren of gezeild. Bezitters varen over het algemeen in drie verschillende maanden. De zomermaanden juni, juli en augustus zijn hiervoor het meest populair.

4.2 Beleving van zeezeilers

Tijdens de interviews met de zeezeilers is gevraagd aan de respondenten hoe hun ideale zeillocatie er uit ziet en welke faciliteiten zij van belang vinden. Onderstaande informatie komt voort uit de interviews.

Net als bij de surfers heeft ook bij de zeezeilers de verbinding met de natuur en het ontsnappen aan de maatschappij een grote aantrekkingskracht. Ook zij zoeken 'de vrijheid om met weer en wind te spelen' en 'uitdaging, spel, confrontatie met de natuur en de elementen'. Hoewel er zeilers zijn die ook snelheid en extremen zoeken, zijn de meeste zeezeilers die aan dit onderzoek deelnamen ook op zoek naar vrijheid, ruimte en rust:

'De manier waarop je voortbeweegt op het water zonder motor, alleen op het zeil, verder geen herrie om je heen alleen de wind die je hoort waaien en soms de zeevogels en niks erbij en niks eromheen. Dat geeft wel rust'.

Voor de zeezeiler is samenwerking en de gezelligheid aan boord een belangrijk aspect. Over het algemeen delen zij na afloop, in tegenstelling tot surfers, minder hun ervaringen.

Een ander aspect van het zeilen is het aangewezen zijn op het eigen kunnen en de eigen beslissingen nemen. Met name wanneer je als zeezeiler de zee op gaat, moet je er rekening mee houden dat het materiaal kapot kan gaan wat vervolgens zelf opgelost moet worden. Ook het onvoorspelbare van het weer en van de route en omstandigheden is een belangrijk aspect van het zeezeilen:

'Je kunt ook niet de route plannen in de zin van ik vaar dan die kant op want als de wind zegt je gaat zo dan doe je daar niks aan. Je hebt wel een einddoel, maar als je zeilt dan gaat het niet om het einddoel te bereiken, maar het gaat om de weg ernaar toe. Het gaat om de reis. Die reis zelf, die is altijd anders'.

4.3 Ideale locatie

Omdat zeezeilers soms meerdere dagen op het water doorbrengen zonder dat zij tussendoor land zien, zijn voor de meesten van hen een aantal faciliteiten in een haven wel van essentieel belang. Voorbeelden hiervan zijn horecagelegenheden met eenvoudige maaltijden, ruime openingstijden, goede douche- en wasfaciliteiten.

'Het is zelfs zo erg dat als ik langs een haven kom en ik weet dat daar geen warme douches zijn, dan zal ik daar niet aanleggen, maar doorvaren naar de volgende haven'

Een redelijk winkelaanbod voor voeding, levensmiddelen en watersportbenodigdheden, goed en goedkoop internet, een waterslang om de boot af te spoelen, een pomp om de vuilwatertank te legen en elektriciteit zijn ook van belang. Voor een thuishaven is het bovendien belangrijk dat de boot op de kant gelegd kan worden voor onderhoudswerkzaamheden. Ook is de bereikbaarheid van de havenmeester belangrijk, zeker als er hekken zijn om binnen te komen en deze met pasjes of codes bediend moeten worden. Een aantal andere faciliteiten, die niet essentieel zijn, maar wel praktisch, zijn een goede, liefst drijvende pier, vingerpielen aan de zijkant van de boot, een plaats aan de kant waar zeilers kunnen zitten en eten (bereiden) of barbecueën en faciliteiten voor kinderen (speeltuin/zwembad). Hiernaast is een kroeg of andere gezellige ontmoetingsplaats, huur- of leenfietsen, lokale kennis over toeristische attracties, evenementen, waterstanden en het weer ook gewenst. De voorkeuren zijn heel divers: zo vindt de één het wel fijn om hekken en pasjes te hebben om de veiligheid van de zeilers en de boten te verhogen, maar vindt de ander het vervelend omdat ze liever dag en nacht binnen willen kunnen lopen, zonder dat zij daarvoor direct de havenmeester nodig hebben.

De één zoekt rust en zal deze toeristische informatie voornamelijk gebruiken om evenementen en de daarmee gepaard gaande drukte te vermijden, terwijl de ander de drukte juist opzoekt.

'Ik houd wel van drukke havens waar wel wat de doen is. Het hoeft voor mij niet een haven te zijn waar je voor je rust komt en waar niks gebeurt.'

Over het algemeen worden havens die in het centrum van een stad liggen goed gewaardeerd, omdat de faciliteiten en de bezienswaardigheden in de stad dan ook direct binnen bereik zijn. Ook havens waarbij het achterland een verscheidenheid aan mogelijkheden biedt, zijn populair. Bijvoorbeeld havens die iets kunnen bieden aan zowel natuurliefhebbers, mensen die van de stad houden én mensen die er bijvoorbeeld op de fiets op uit willen trekken of een museum of andere bezienswaardigheid willen bezoeken.

Daarnaast zijn er ook nog elementen die met de locatie van de haven te maken hebben. Zoals havens die op goede vaarroutes liggen, wat natuurlijk afhankelijk is van de thuishaven, de gekozen route en het weer. Havens die 'aan de buitenkant' liggen hebben de voorkeur, dus waarvoor je niet eerst door sluzen en onder bruggen door hoeft te varen. Havens die voor hun bereikbaarheid afhankelijk zijn van het tij worden als minder gunstig ervaren. Ook de drukte en vaarkwaliteit van het omringende water is van belang. Ook is de eerste indruk bij binnenkomst belangrijk en een goed herkenbare haveningang, zodat de zeilers ook bij slecht weer of in het donker zonder problemen naar binnen kunnen navigeren. Voor de echte rustzoekers kan het ook de voorkeur hebben om in plaats van in een haven ergens buiten de havens voor anker te gaan of ervoor te kiezen aan een openbare aanlegplaats aan te leggen. Zo schrikt de commerciële vaart in de Westerschelde bijvoorbeeld sommige recreanten af omdat deze voorrang heeft op recreanten, en de recreanten als gevolg daarvan dus niet hun route aan kunnen passen aan de omstandigheden met betrekking tot windrichting en stroming.

4.4 Imago van vaargebieden

In het watersportonderzoek van NBTC-NIPO Research is gevraagd naar de aantrekkelijkheid van vaargebieden. Hieruit blijkt dat 77% van de vaarders en zeilers meestal in hetzelfde gebied vaart. De meeste afwisseling van gebieden is te vinden onder degenen met een kajuitboot varen. Bootbezitters wisselen minder af.

De afgelopen drie jaar zijn de provincies Friesland, Noord-Holland en Zuid-Holland het meest bezocht. Friesland wordt dan ook gewaardeerd als (zeer) aantrekkelijk door 87% van de ondervraagden, terwijl 2% neutraal is en 11% aan heeft gegeven het niet te weten, geen van de ondervraagden heeft dit gebied dus als (zeer) onaantrekkelijk bestempeld. Ter vergelijking worden het Deltagebied (gebied exclusief Noordzeekust, zie afbeelding bijlage 1)

door 28% van de ondervraagden als (zeer) aantrekkelijk bestempeld en door 12% als (zeer) onaantrekkelijk. De Noordzee(badplaatsen) wordt door 19% van de respondenten als (zeer) aantrekkelijk bestempeld en door 32% als (zeer) onaantrekkelijk.

Belangrijke aspecten voor de keuze van een vaargebied zijn goede vaarmogelijkheden, mooie vaarwateren, natuur/ landschap en rust op het water. Voor mensen die een boot huren is een goede verhouding prijs en kwaliteit van de gehuurde boot een belangrijk aspect.

Volgens de ondervraagde Nederlandsevaarders en zeilers is het Deltagebied (gebied exclusief Noordzeekust, zie afbeelding bijlage 1) uitgestrekt en zijn er voldoende vaarmogelijkheden, het gebied wordt echter niet gezien als kindvriendelijk. Kanttekening hierbij is natuurlijk wel dat ruim driekwart van devaarders en zeilers alleenstaand zijn of deel uitmaken van een volwassen huishouden zonder kinderen, dus dit aspect is voor de meeste beoefenaars van deze watersport wellicht van minder groot belang.

Voorzieningen op het water

Voorzieningen op het water die de Nederlandse vaarders en zeilers het meest waarderen zijn voldoende aanmeermogelijkheden (80%), vrije toegang (78%), informatie over doorvaarthoogten, diepgang en bedieningstijden (66%). Het minst belangrijk vinden zij verkrijgbaarheid van brandstof (32%) en uitgezette vaarroutes (35%).

Voorzieningen in de jachthavens

Voor voorzieningen in de jachthavens worden sanitaire voorzieningen (70%), beschikbaarheid ligplaatsen (67%) en de aanwezigheid van horeca (67%) als meest belangrijk bestempeld. Het hebben van een blauwe vlag (21%) en voorzieningen om een vuilwatertank te legen (23%) worden als minst belangrijk gezien.

Voor de zeezeilers zijn Zeeland en Friesland 'de twee beste watersport provincies van Nederland.' Het Zeeuwse aanbod wordt ook door de zeezeilers als goed ervaren: voor alle weersomstandigheden zijn er mogelijkheden in Zeeland. Zo kan met windkracht 4 of 5 de zee opgezocht worden, kunnen zeilers met windkracht 6 de Oosterschelde of de Westerschelde kiezen voor iets meer beschutting en als het echt hard waait, windkracht 7, dan kunnen zeilers langs de binnenwateren heen en weer naar Antwerpen varen. Behalve keuze in het soort water en het daarmee samenhangende soort tochten die Zeeland te bieden heeft, heeft het bovendien ook een divers aanbod aan land. Zo zijn er veel fietsroutes; vanuit Zeeuws-Vlaanderen bijvoorbeeld naar Gent, Brugge en Knokke. Ook zijn er veel faciliteiten voor vakanties met kinderen, denk hierbij aan het Veerse Meer, Grevelingenmeer of de Oosterschelde. Hier zijn goede havens te vinden zoals Bruinisse en Scharendijke met goede faciliteiten zoals een zwembadje, winkeltjes en een cafetaria. Wat hierbij opvalt is dat in het NBTC-NIPO Watersportonderzoek wordt aangegeven dat het Deltagebied als niet-kindvriendelijk wordt gezien. Blijkbaar maakt onbekend dus onbeminde.

'Dit ziet er allemaal even wat strakker uit en dan heb je toch iets meer een vakantie idee. Ik vind het toch wel belangrijk dat het een beetje een vakantie idee is. Want dat is het tenslotte ook wel een beetje als je gaat varen.'

Zeeuws-Vlaanderen beschikt over een goede catamaranschool, volgens een geïnterviewde zeezeiler is deze net zo goed als die op Texel en heeft Zeeuws-Vlaanderen bovendien meer mogelijkheden voor andere activiteiten op het achterland. Alleen is het nog niet genoeg gepromoot, al wordt daar nu wel door de gemeenten en de provincie aan gewerkt.

'Al worden havens in Zeeland soms als beter of mooier gezien, de keuze voor een thuishaven is niet afhankelijk van de aanwezige faciliteiten maar van praktische overwegingen: de Jachthaven Noordschans in Klundert heeft de minimale faciliteiten wel. Gelukkig hebben ze recentelijk het sanitair opgeknapt. Wij hebben gekozen voor deze jachthaven omdat het redelijk dicht bij Breda ligt. En het Hollands diep is redelijk groot water en daar kan je wel lekker zeilen. Maar ja, er is één oud versleten restaurant en er is verder geen supermarkt ofzo, zoals ik zeg er is één toiletgebouw en het is een vrij grote haven, er is veel achterstallig onderhoud, dat is niet echt geweldig.'

De zeezeilers komen graag op nieuwe plaatsen, waarvoor ze dan voor informatie graag gebruik maken van de serie vaarwijzers van uitgeverij Hollandia. Om die reden wordt Zeeland dan ook wel eens overgeslagen, omdat de zeilers de provincie en de meeste havens in Zeeland intussen bezocht hebben.

Havens in de buurt van Zeeland, zoals Hellevoetsluis en Willemstad zijn ook populair onder de zeezeilers. In Hellevoetsluis is er in september een wedstrijd met oud-Hollandse schepen en zeiljachten wat gewaardeerd wordt. Ook Willemstad organiseert evenementen met oude schepen. Willemstad ligt vaak vol in de zomer, waardoor zeilers liever uitwijken naar rustige havens in de buurt zoals Numansdorp. De meeste zeezeilers houden er niet van als zij in rijen naast elkaar te moeten liggen. Al is het plaatsje bij de haven leuk, dan varen ze toch liever door naar een rustigere haven. Ook aanwezig en behulpzaam personeel wordt op prijs gesteld.

'En daar heb je een jachthaven daar heb ik altijd plek. Dan steek ik mijn vinger op en dan komt er iemand naar je toe en dan kijken ze voor je en zeggen: 'Oh, ga daar maar liggen, box nummer 16.' En dan vaar ik daar naar toe en dan staan ze me op te wachten: dan helpen ze je.'

Een ander aspect dat van belang is voor de keuze van vaarwater is de diepte van het water. Diep water, zoals de Noordzee, heeft voor sommige zeilers de voorkeur, omdat het 'ruim water' is, zodat je geen zorgen hebt over ondieptes, en de golfslag langer is, en dat voelt prettiger aan. Het IJsselmeer daarentegen is op sommige plaatsen maar 30 of 40 cm diep. Dit vaarwater wordt vaak als onprettig ervaren.

Bestemmingen in het buitenland waar zeezeilers goede ervaringen mee hebben zijn bestemmingen in Zweden, Denemarken, Griekenland, Engeland en België. Een combinatie

van het bezoeken van nieuwe, onbekende plaatsen, goede faciliteiten bij de havens en leuke activiteiten aan land zorgen hier voor een positieve ervaring. De toeristische mogelijkheden, zoals leuke stadjes, fijne stranden, mooie en interessante bezienswaardigheden en een mooie natuur zijn dan belangrijk voor de keuze van de haven.

4.5 Verbeterpunten Zeeland volgens zeezeilers

De ondervraagde zeezeilers waren het er over eens dat de havens in Zeeland over het algemeen goed zijn.

'Over het algemeen vind ik elk haventje hier in Zeeland, want ik heb ze nu toch allemaal wel gehad in de afgelopen jaren, zijn eigen charme hebben. Het zijn juist de verschillen die het interessant maken.'

Wel is het belangrijk dat ze goed onderhouden worden en dat ze schoon en modern zijn en blijven (geen vogelpoep op de steigers, na 20 jaar tijd voor renovatie). De havens hebben voldoende faciliteiten, maar het is belangrijk dat ze vanuit de hele haven goed en snel bereikbaar zijn. Voor de meeste mensen is het genoeg als de havens veilig zijn, schoon sanitair en een goede openbare internetverbinding aanwezig is. Er hoeft geen 'attractiepark' eromheen, de zeilers hebben liever dat de kosten laag zijn, dan dat er onnodige faciliteiten omheen komen.

In de zomer kan het druk zijn in de havens en moet de gast rijen dik aan de steiger liggen, wat de meesten niet prettig vinden. Dat kan natuurlijk niet altijd opgelost worden, al kan de indeling

soms misschien aangepast worden. Het wordt op prijs gesteld als er van te voren gebeld kan worden om over beschikbaarheid te informeren en eventueel een plaatsje te reserveren. De havens moeten overzichtelijk zijn zodat bekend is hoe de haven bereikbaar is, waar men zich moet melden en waar de passant aan kan leggen.

Havens waar de gast 24 uur per dag aan kan komen en verwelkomd wordt, hebben de voorkeur voor zeezeilers, zodat zij - als zij aankomen na een lange tocht - niet tot de volgende ochtend hoeven te wachten op een warme douche.

Kleine moeite, maar erg gewaardeerd door zeezeilers is het bieden van lokale informatie over weersomstandigheden, getijden en stromingen. Ook informatie over openbaar vervoer en noodnummers van bijvoorbeeld ziekenhuizen en dokters voor in geval van ongelukken zijn nuttig. Plezieriger en erg handig is informatie over toeristische mogelijkheden in de directe omgeving.

Ook zouden zij meer aanlegplaatsen buiten de havens op prijs stellen, bijvoorbeeld op het Veerse meer, de Oosterschelde en het Grevelingenmeer. Hier kan men rustig de nacht doorbrengen, zeker wanneer men zelf alle faciliteiten aan boord heeft.

Voor zeezeilers is het met name ook prettig om havens "aan de buitenkant" te hebben, met andere woorden, zonder eerst door sluzen of onder bruggen door te hoeven. De Nederlandse kust is moeilijk aanloopbaar, doordat havens vaak aan de binnenkant liggen, wat moeilijkheden kan geven voor mensen zonder lokale kennis. Een veelgehoorde wens is het ontsluiten van de Grevelingen; hoewel men zich ervan bewust is dat dit prijzig is, vindt men dit een grote meerwaarde voor zeezeilers.

Belangrijk voor de Zeeuwse wateren is dat de infrastructuur goed werkt en dat deze ook 24 uur per dag bediend wordt: dat bruggen en sluzen goed onderhouden worden en werken en het seizoen uitgebreid wordt, zodat de bruggen niet te vroeg in het jaar overgaan op het winterschema. Zeeland moet ook het dichtslibben van het vaarwater actief tegen gaan.

Het is belangrijk om de Zeeuwse wateren beter te profileren, zodat mensen uit andere landen ook onze havens aandoen, in plaats van dat alleen Nederlandse zeilers naar het buitenland gaan. Evenementen zoals Sail de Ruyter, wedstrijden (zoals Tour de France à la voile) en clinics met beroemde zeilers worden als positief ervaren om het imago van het zeilen te verbeteren. Al is volgens de ondervraagde zeezeilers de topsport belangrijk voor de promotie en de financiering van de sport, men vraagt zich af of er faciliteiten in Zeeland ontwikkeld moeten worden. Waarschijnlijk zijn de topsportfaciliteiten in Medemblik voldoende voor heel Nederland.

5. Actielijst voor Zeeuwse hotspots

5.1 Surfen

Uit het watersportonderzoek van NBTC-NIPO Research blijkt dat de surfsport veel groeipotentie heeft. Uit hetzelfde onderzoek blijkt dat Zeeland één van de meest populaire surfbestemmingen is. Dit wordt bevestigd in de focusgroep met de surfers. Het Grevelingenmeer, de Brouwersdam en de badplaats Domburg worden als aantrekkelijke surfbestemmingen gezien. Provincie Zeeland werkt aan het ontwikkelen van leisure hotspots waar de Brouwersdam er één van is. Dit moet een trendsettend, sportief, strand – en watersportcentrum worden. Er liggen dus voldoende kansen waarmee Zeeland zich verder kan ontwikkelen als hotspot voor surf liefhebbers. Hieronder volgt een actielijst hoe beter kan worden ingespeeld op de behoefte van de surfer.

1. Weer, stroming en locatie bepalen de ideale surflocatie. Toch zijn een aantal faciliteiten zoals een warme douche, toiletten, beschutte parkeerplaats dichtbij het water, ruime strook aan het water voor het optuigen van de spullen, kluisjes, surfshop en een waterslang gewenst. Zorg dus dat deze faciliteiten aanwezig zijn op de surflocatie.
2. Plaats informatieborden met informatie over lokale weersomstandigheden en watertemperatuur.
3. Een betere spreiding van verschillende activiteiten langs de kust is wenselijk. Dit voorkomt irritaties onderling. Zonerings van het opspreiden van stranden zijn mogelijke oplossingen.
4. Creëer voldoende horecagelegenheden rondom de surfspot. Surfers kunnen nadien samen een hapje eten maar ook de ervaringen die zij op het water hebben beleefd met elkaar delen.
5. Creëer uitgaansgelegenheden rondom de surfbestemmingen. Surfers missen soms het “surfsfeertje” wat bijvoorbeeld in Scheveningen wel aanwezig is.
6. Voor de golfsurfers kan een kunstmatig rif gecreëerd worden voor betere golven. Dit kan ontwikkeld worden door bijvoorbeeld een scheepswrak of rioolbuizen op de bodem van de zee te plaatsen.
7. Windsurfers geven aan dat zij de zee liever uit willen diepen, zodat er geen stenen of zandbanken in het water liggen, die kunnen leiden tot ongelukken of beschadigingen aan materiaal.
8. Veel surfers hebben in Zeeland last van de aanwezige oesters en mosselen die kunnen leiden tot verwondingen of schade aan materiaal. Op aangewezen surflocaties geen teelt van oesters en mossels zou hier een oplossing voor kunnen zijn.

5.2 Zeezeilen

Zeilers zijn over het algemeen positief over Zeeland als zeilbestemming. In verband met de centrale ligging centraal gelegen ten opzichte van België, Frankrijk en Engeland, wordt er een perfecte uitgangspositie geboden aan de zeezeiler. Vanuit de Provincie Zeeland wordt ingezoomd op Breskens als leisure hotspot waarbij de centrale thema's visserij én zeezeilen zijn. De herontwikkeling van de haven en de boulevard staan hierbij centraal. Hieronder volgt een actielijst waarmee Zeeland nog beter op de kaart kan worden gezet als zeezeilbestemming.

1. Havens

Zeezeilers hebben over het algemeen veel behoefte aan faciliteiten aangezien zij soms voor langere tijd op het water verblijven. Belangrijke faciliteiten zijn onder andere sanitaire voorzieningen, winkels, horeca, internet, waterslang en een pomp voor het legen van de vuilwatertank en elektriciteit. Het is gewenst dat de faciliteiten vanuit de hele haven goed en snel bereikbaar zijn. Vanzelfsprekend willen zeezeilers in havens verblijven die goed onderhouden worden en schoon en modern zijn. Hiernaast is de informatievoorziening voor de gast een belangrijk aandachtspunt. Informeer de gast over lokale informatie zoals stromingen, weersomstandigheden, getijden, noodtelefoonnummers maar ook informatie over wat er zoal te beleven is in het achterland. Zeezeilers zijn veelal op zoek naar een verscheidenheid aan activiteiten in het achterland.

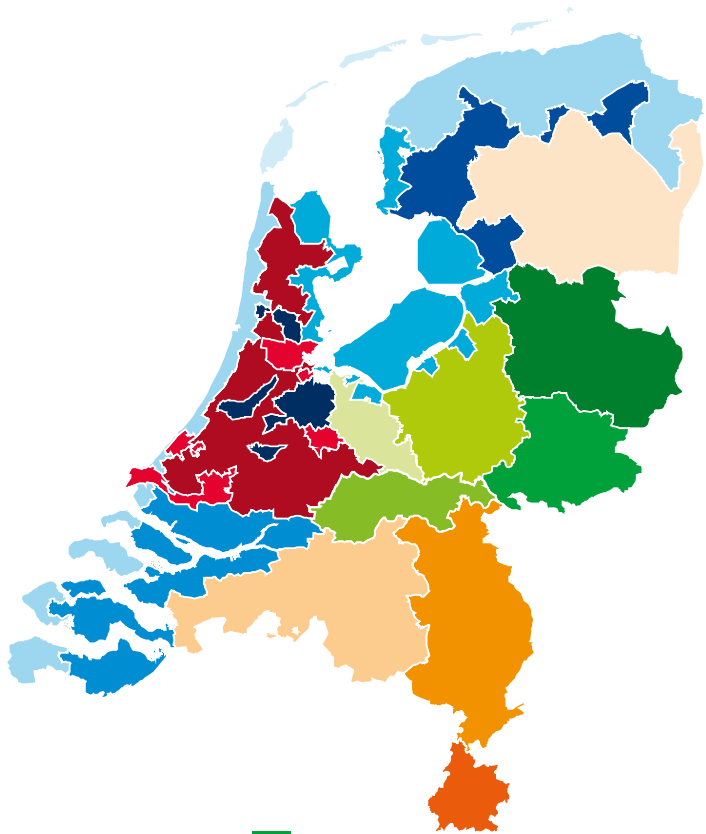
2. Infrastructuur

Zeezeilers vinden het fijn als een haven vanaf zee zonder brug- en sluispassages te bereiken is en een ingang heeft die goed zichtbaar is voor wanneer men 's nachts arriveert. De infrastructuur moet goed werken en 24 uur per dag bediend worden.

3. Promotie

Betere promotie van havens, wateren en faciliteiten in binnen- en buitenland is van belang zodat meer gasten de Zeeuwse havens bezoeken. De vaargebieden in Zeeland worden door Nederlanders over het algemeen niet als kindvriendelijk gezien. Toch komt in de interviews naar voren dat er voldoende havens zijn met goede faciliteiten voor kinderen. Een betere promotie hiervan is dus van belang.

Bijlage: Toeristengebieden in Nederland 2012

01 Waddeneilanden	10 Achterhoek
02 Noordzeebadplaatsen	11 Twente, Salland en Vechtstreek
03 IJsselmeerkust	12 Groningse, Friese en Drentse zandgronden
04 Deltagebied	13 West- en Midden-Brabant
05 Meren in Groningen, Friesland en N.W. Overijssel	14 Oost-Brabant, Noord- en Midden-Limburg en Rijk van Nijmegen
06 Hollands-Utrechts meren	15 Zuid-Limburg
07 Utrechtse heuvelrug en 't Gooi	16 Amsterdam, Rotterdam (excl. Hoek van Holland)
08 Veluwe en Veluwe rand	's-Gravenhage (excl. Scheveningen en Kijkduin) en Utrecht
09 Gelders rivierengebied	17 Overig Nederland

Bron: CBS

Toeristengebieden worden gebruikt door NBTC NIPO en CBS als regionale indeling voor toeristische cijfers

Binnen toerisme wordt bij LAND IN ZEE! al snel aan watersport gedacht. Hierbij gaat de aandacht vaak uit naar de pleziervaart. Toch zijn ook andere vormen van watersport kansrijk voor Zeeland. Er is dan ook behoefte aan meer inzicht in de marktontwikkelingen in de watersport: welke vormen van watersport zijn in opkomst, wie beoefent deze sporten en wat zijn hun wensen qua locatie, faciliteiten en informatievoorziening? Met deze gegevens kan Zeeland zich verder ontwikkelen als hotspot voor watersporters.

Deze themapublicatie van Kenniscentrum Kusttoerisme biedt u inzicht in de watersport in Nederland in het algemeen, zoomt dan in op twee specifieke segmenten: de zeezeilers, in relatie tot de hotspot Breskens, en de surfers, in relatie tot de hotspot Brouwersdam. Het rapport eindigt met een actielijst hoe in Zeeland beter kan worden ingespeeld op de behoefte van zeezeilers en surfers.

Kenniscentrum Kusttoerisme

NHTV

internationaal hoger onderwijs Breda

Postbus 3917

4800 DX Breda

E info@kenniscentrumtoerisme.nl

www.kenniscentrumtoerisme.nl

HZ University of Applied Sciences

Postbus 364

4380 AJ Vlissingen

T (0118) 489 850

E info@kenniscentrumtoerisme.nl

www.kenniscentrumtoerisme.nl

